

Otomar Dvořák

ĎÁBLŮV
KLÍČ

OTOMAR DVOŘÁK

ĎÁBLŮV
KLÍČ

OTOMAR DVOŘÁK

ĎÁBLŮV
KLÍČ

Copyright © Otomar Dvořák, 2015
Editor © Josef Pepson Snětivý, 2015

Picture on Cover © Thinkstock.com, 2015
Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Laňková, 2015

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2015

ISBN 978-80-7475-073-1

ĎÁBLŮV KLÍČ

Tam, kde se prastará řeka Mže hadovitě krouťí ve stínu rozeklaných skalních útesů a černých lesů, v tajemném kraji mezi Křivoklátskou vrchovinou a Českým krasem, v místech vyhaslých milířů a opuštěných pytláckých skrýší, u záludných brodů, v chalupách převozníků a v mlýnech, poznamenaných povodněmi, tam všude jsem nacházel útržky tajemného příběhu. Něco utrousil málomluvný hajný mezi dvěma obláčky, vypuštěnými z dýmky, více věděl starý horník a hledač pokladů... Ovšem rybář, číhající na legendární obrovskou štika v Černé tůni, to označil za mylnou domněnku – a výřečná hospodská od Krále Václava uvedla podrobnosti, které byly v naprostém rozporu s tvrzením všech předcházejících vypravěčů.

Byl jsem zmaten. Které verze se přidržet? Vždyť ani místní lidé přesně nevědí, kudy kdysi vedla bludná pouť pasáčka Matěje! Raději jsem schoval mapu a svěřil se kompasu fantazie. Kráčel jsem lesy – a jako bych slyšel za svými zády klapání oslíh kopýtek, zbožné mnichovy vzdechy a studentovy ironické poznámky. Jako bych se já sám stal oním pasáčkem ze sedmnác-

tého století a ohromenýma očima chlapce, jenž poprvé vykročil za humna rodné vsi, vnímal proměnlivé obrazy zdejší krajiny, naplněné magickým příšerím dávných věků...

I.

Pronikavý skřek probudil ozvěnu mezi vrásčitými skalními sloupy, tyčícími se jako neschůdná stěna nad Suchomastským potokem. Stín letícího ptáka padl na chlapce, který ležel až nahoře nad nimi, na vyprahlé planině Kotýzu, stočený pod lískovým keřem do klubíčka jako spící štěně. Teď sebou trhl, prudce se posadil a protíral si oči oslepené snem. Co to bylo? – ptal se sám sebe zděšeně. Snad ne skalník? Jak jsem mohl tak znenadání usnout?

Zapátral pohledem po hřbetu travnatého kopce, kde se mezi roztroušenými bělavými balvany zvolna pohybovaly světlé a tmavé body. Klinkání zvonců a pobekávání znělo ze všech stran. Stádo se mu za tu chvíli pořádně rozběhlo! Sevřela ho úzkost, když si povšiml, jak západní obzor potemněl. Slunce se schovalo za hroživou hradbu mračných hradů. Jestli se mu nepodaří shromáždit ovce a zahnat je domů dřív, než se strhne bouřka, bude zle. Na zádech mu dosud žhnuly čerstvé jizvy od sedlákova uzlovitého biče a v duchu jako by slyšel jeho švihy, hvízdavě protínající vzduch. Otrásl se při té představě. Sirotkův život není snadný a okoralou patku chleba si musí perně zasloužit!

Chvatně počítal, spletl se a začal znovu: sedmnáct, osmnáct, devatenáct... Polilo ho horko. Dvacátá opravdu chybí! Co dělat? Bez ní se nesmí vrátit.

Vyskočil a rozběhl se svahem vzhůru, veden jiskřičkou naděje, že se ovce zatoulala na odvrácenou stranu hřebene, do spleti trnkových a šípkových houštin. Hodnou chvíli tam zápolil s větvemi plnými trnů, přelézal ostré skalní hrany, smekal se a klouzal v lavinách drobného šterku. Volal, prosil, vyhrožoval, sliboval a proklínal.

Plný odřenin a šrámů se bezradně zastavil v místech, kde náhorní planina náhle končila zrádnou propastí. Závratný sráz byl zbrázděn spoustou puklin a hlubokých příčných roklí s kolmými stěnami, přes jejichž horní okraje přerůstal mech a vousaté klásky kavylu, čímž vznikaly smrtonosné pasti. Člověk šel po pěšině, a najednou se mu země pod nohama otevřela; na každém kroku tu hrozil pád do hlubiny. Proto se sem málokdo z vesničanů odvažoval.

„Hou! Kde jsi, Bělko? Ozvi se, ty mrcho stará! Hou! Hou!“

Poryv větru urval hochovi slova od úst a s kvílivým chechtotem je odnesl do dále. Pasáček si vzpomněl na skalníkův hlas, který ho probudil z příjemného snění o makových buchtách, a s obavou

vzhlédl k vrcholu útesu. Nesedí tam snad onen obávaný černý krkavec se třemi hlavami, které se prý svíjejí jako klubka hadů a z jejichž pootevřených zobáků šlehají žluté plameny? Skalník, kuhán, húkavec, rarach... Má mnoho jmen, ale je nepochybné, že srazí ze skály každého, kdo se odváží proniknout do jeho království! Pasáček zatail prsty pravé ruky křečovitě do výstupku kamene, zatímco levicí horečně lovil pod svou chatrnou halenou. Proboha, snad nevytrousil snítku kapradí, utrženou o svatojánské noci? Vydechl ulehčením, když zjistil, že je na svém místě poblíž srdce. Hned se cítil bezpečněji. Všiml si, že jakýsi krkavec – pravda, docela obyčejný a jen s jedinou hlavou – plachtí mezi skalními hroty, nechává se unášet větrem a s hlasitým skřekem mizí v šeru blížící se bouře.

Byl to opravdu skalník? Nebo jen přelud, malovaný strachem a barvami fantazie? Kdo ví? Pasáček, jemuž vesničané říkali Matěj, pevně věřil, že i v obvyklých předmětech, kamenech, stromech, ptácích a zvířatech se mohou skrývat démonické a velmi nebezpečné bytosti. Ovšem chvíle, kdy je lze zahlédnout v jejich skutečné podobě, přicházejí velmi zřídka.

Není právě teď taková podivná chvíle? Mezi těžkým příkrovem mračen a vzdálenými kopci na obzoru zazářil žlutavě popelavý pruh a utopil krajinu

v neskutečném přísvitu; chlapec měl pocit, jako by se ocitl na dně hlubokého jezera. I vítr najednou zmlkl a v nastalém úzkostném tichu dolehlo k pasáčkovým uším žalostné zabečení. Srdce mu rázem prudčeji zabušilo: Bělka! Její hlas jako by zněl odněkud z nitra skály. Že by skalníková pomsta? Zalkel snad ovečku navěky do kamene? Ne, určitě musí být někde poblíž otvor, kterým zvědavé zvíře prolezlo nebo spadlo dovnitř.

„Bělko! Hou! Hou! Tady jsem!“ volal a opět naslouchal, aby si ujasnil, odkud k němu ovčí bečení přichází. Spustil se na kolena, lezl po čtyřech a prohmatával keříky a trsy suchých trav před sebou. Opatrnost byla na místě; v jednu chvíli se mu prsty propadly spleť stébel do prázdna, slyšel, jak uvolněné kaménky narážejí na stěnu a dlouho, velice dlouho padají někam dolů. Se zatajeným dechem vycouval ze slepé uličky a pokusil se obejít skrytou propast. Ucítit, že hlubina se teď otvírá vpravo i vlevo od něj, že bujné traviny pod jeho koleny pokrývají deskovitý balvan, který zřejmě kdysi spadl do hrdla pukliny a překlenul ji na způsob úzkého můstku.

A pak to uviděl: šikmé sluneční paprsky ozářily místo, kde se puklina uzavírala jako čepele nůžek. Sbíhající se skalní stěny svým dotykem vytvořily klenbu v podobě lomeného gotického oblouku. Vzápětí ten obraz opět zmizel, neboť sluneční svit

byl uhašen mračny, těhotnými bouří. Ve změti stínů by těžko někdo mohl tušit přítomnost skrytého otvoru; pasáček si však pamatoval směr.

Po delším úsilí se dostal až k ústí tajemné jeskyně. Obezřele nahlédl dovnitř: zdálo se mu, že v šeru rozeznává obrysy ovčího těla.

„Bělko, vydrž! Už jsem u tebe!“

Radost nad tím, že hrozba výprasku ztrácí svou neodvratnost, ho zcela ovládla. Zapomněl na strach, rychle se protáhl úzkým vchodem do těsné sluje – a zařval hrůzou!

O zadní stěnu se opíral fext. Stál tam, prkenně ztuhlý a na kost vysušený, s tváří hnědou jako staré dřevo, a strnulý pohled prázdných očních důlků upíral na příchozího.

Pasáček chtěl rychle utéct, ale nemohl ve svém rozčilení najít vstupní otvor, zoufale hmatal podél studené stěny a třesoucími se rty šeptal: „Ne... ne... nech mě... nesahej na mě...“ Pak si vzpomněl na mocnou snítku kapradí, která tak snadno zahнала obavy ze skalníka. Sevřel ji pevně v pěsti a odvážil se znovu na fexta podívat.

Nepohnul se. A proč by také měl? Je přece dávno mrtvý. Dva stojí v márnici na místním hřbitově, stáli tam už za dob dědů dnešních dědů – a nepohnuli se od těch dob ani o píd'. Fext býval člověk jako my, jenže prodělal tajemné kouzlo a jeho tělo

se stalo nezranitelným. A zůstalo takové i tehdy, když ho duše opustila. Nemůže zetlít. Jenom vyschne jako mrtvý brouk.

Opravdu se nehýbá? Ne, to se jen na jeho hruď něco zalesklo v míhavém světle blýskavice, dopadajícím sem zvenčí. Co je to? Nějaký přívěsek... šperk... Ne, je to klíč! Zvláštní klíč. Trochu připomíná kovový fazolový stonek, zakroucený na jedné straně do spirály, zatímco na druhé straně se člení do řady různě vysokých zoubků.

Pasáček naprázdno polkl. Rázem zapomněl na hledanou ovečku i na své strasti. Vybavily se mu pověsti o bájných pokladech. Nikdo nenajde poklad bez mocného klíče. Je jisté, že před lety se v jeskyních Kotýzu skrývali loupežníci. Kde zanechali naloupené zlaťáky, když je kat rozvěsil po šibenicích k radosti krkavců? Tohle bude jistě tělo jejich vůdce, kterého se tehdy nepodařilo polapit. Říkalo se, že po něm marně střílel celý pluk mušketýrů. Kulky se mu prý vyhýbaly, jako by se odrážely od neviditelné stěny. Ano, byl nezranitelným fextem a zemřel teprve stářím, sám ve své tajné skrýši. Klíč od pokladu nosil samozřejmě při sobě – klíč, kterým se odmyká okovaná truhlice, plná jiskřivých, těžkých mincí. Chlapec už v duchu slyšel jejich vábné cinkání. Stačí najít odvalu, vztáhnout ruku – a bude navždy konec bití a ústrků, konec vši

bídy a trápení. Sirotek Matěj, pasáček z Koněprus, se stane velkým pánem. Bude sám rozhodovat, co chce a nechce dělat, bude jíst maso a koláče a plné mísy makových buchet. Nic velkolepějšího si ani nedovedl představit.

Má se toho odvážit? Popošel blíž a s tlukoucím srdcem pozoroval fexta. Všiml si, že umrlec má mezi uchem a ramenem zaprášenou pavučinu – to je důkaz, že už se opravdu dávno nepohnul.

Chlapec se zhluboka nadechl, přimhouřil oči, prudkým hmatem sevřel klíč a škulbl za koženou šňůrku, na níž byl zavěšen kolem krku vysušence. Křuplo to. Pasáček polekaně odskočil, ale klíč už držel a nepouštěl ho. Zdálo se mu, že se fext nachýlil dopředu, jako by se po něm chtěl vrhnout; záblesk sinavého světla ozářil vnitřek jeskyňky a rachot hromu rozechvěl skalní stěny.

Pasáček s křikem vyběhl ven, drápal se po čtyřech do srázu, klíč držel v zubech, aby měl volné ruce. Zběsilý vichr se do něj opřel, déšť ho vztekle bičoval a sekal mu do tváří, z hřebene se řítíl kalný proud a jako vodopád se klokotavě ztrácel v bezedné propasti. Blesky se křižovaly s ohlušujícím burácením, hroty skal sršely ohněm a rozstříkovaly kolem gejzíry jisker. To jistě hejna skalníků klapala ohnivými zobáky a snažila se drzého troufalce srazit do hlubin. Cítil nad sebou svištění jejich černých perutí

a slyšel chechtot těch démonů, soutěžící s rachotem hromu. Oslepil ho záblesk bílého světla – a rozhostilo se hluboké ticho. Kolem něj najednou nebylo nic než prázdno, absolutní prázdno bez konce. A připadalo mu, že hebká ruka něžně otřela jeho mokré čelo a slzící oči.

„Maminko...“ zašeptal.

Na svou matku si nepamatoval, ale v té chvíli měl pocit, jako by usínal v jejím náručí. Klíč ležel na jeho rozevřené dlani a tajemně se třpytil.

Když se probíral z mdlobného omámení, nebyl si jist, jestli je dosud živý, nebo se už ocitl v jiném a krásnějším světě, o kterém tak barvitě kázal farář každou neděli v kostelíku svatého Jiří. Ležel schoulený v hlubokých závějích suchého listí pod převisem. Nevěřicně se zahleděl na zlaté planoucí skály nad sebou. Celá hora z ryzího zlata! Je to možné? Asi jsem opravdu v nebi... Ne, to klíč, který ho studí v prstech, mu odemkl říši pokladů!

Ale bylo to jen večerní slunce, které dalo deštěm omytým útesům nad Suchomastským potokem rzivou barvu starého zlata, zatímco nachová hrad-

ba mračen se zlobným pobroukáváním ustupovala k východu.

Teprve teď se pasáček vzpamatoval natolik, že si vzpomněl na své ovce. Chvatně se vyšplhal zpátky na hřeben; marně se však rozhlížel. Stráně, zbrázděné hlubokými koryty, které vymlela voda, ženoucí se ještě před chvílí v přívalech dolů, byly pusté. Nezbývalo než doufat, že se stádo ve zběsilém úprku před bouřkou nezřítilo rovnou do skalníkovra podzemního království. Určitě ne, ujišťoval sám sebe pasáček, ovce jsou chytré, mnohem chytřejší než někteří lidé, a starý, moudrý beran je jistě zavedl na pěšinu k domovu. Vzápětí si představil vzteklou grimasu na hospodářově tváři, až zjistí, že ovce jsou zpátky v ohradě, a pasáček nikde. Bezděky se schoulil a zakryl si lokty hlavu, aby se chránil před bolestivým švihnutím.

„Jsem to ale hlupák,“ zasmál se hned nato svému zbytečnému strachu. „Mám přece klíč! Nevrátím se k sedlákovi.“

Dnes ještě vydrží o hladu. Až se setmí, zajde nenápadně za babicí, která sbírá léčivé kořeny, vyrábí mocné škapulíře a pomáhá dětem na svět. Zeptá se jí, jak se zařikávají poklady. Ona to určitě bude vědět.

Vzácný klíč si přivázal motouzkem kolem krku a pak se zvesela vydal do údolí. Pohvizdoval si

a utrženým proutkem furiantsky srážel hlavy bodláků. Svěží večer rozsvítil první hvězdu, a ta na oblohu přivábila celý roj svých družek. Chlapci se zdálo, že na něj spiklenecky mrkají a že je to hrst zlatáků, rozhozená po temném sametu nebe.

Tíseň se k němu vrátila, až když sestoupil hlubokým úvozem k potoku. Ze tmy k němu dolehlo jednotvárné klapání mlýna, ale Matěj se vyhnul zablácené hlavní cestě a odbočil pěšinkou doprava, kde bylo pod táhlým hřbetem Zlatého koně rozese-to pár chalup s rozčepýřenými doškovými střechami, takže připomínaly spíš vrabčí hnízda než lidská obydlí. Z dřevěných, hlinou omazaných komínů se kouřilo a malými okénky probleskovaly teplé základy ohně. Jak by bylo příjemné natáhnout se k vyhřáté peci, cítit, jak promočené hadry na těle vysychají, a lačně nasávat vůni vařící se mastné polévky a čerstvě nakrojeného chleba! Zatím se však plížil jako zloděj zadem, přes humna, prodíral se kopřivami podél rozpadlých plůtků, přelézal hnojiště a kryl se za hranicemi naskládaných polen. Od stodoly se neslo naříkavé vytí psa. Proč to zvíře tak podivně a zoufale kvílí? Zlobí se, že ho pán uvázal k boudě? Asi ano, ale je to divné; v tuhle podvečerní dobu sedlák psy obvykle vypouští, aby odradili zloděje a nevíтанé návštěvníky. Z ohrady zabečela ovce. Tak stádo přece našlo cestu...

Matěj najednou strnul a rychle uskočil do stínu kůlny. Překvapivě blízko zaslechl známý hlas. „Je to hlupák, lenoch a všivý darebák,“ říkal právě sedlák.

S kým to hospodář rozpráví?

Pasáček popolezl po bříše dopředu, nadzvedl se na loktech a opatrně nahlédl mezi plaňkami plotu do dvora. Spatřil dvě temné postavy, které se zastavily na pět kroků od něj. Jednu z nich poznával podle vypelichané beranice, vesty se stříbrnými knoflíky a širokých kalhot, zastrkaných do věčně zablácených holínek. Ten druhý byl nějaký cizinec, nejspíš dost vznešený pán, celý v černém, upnutý do dlouhého kabátu, jenž mu sahal až na paty, a s černým širákem na hlavě.

„Já bych ho zkontroloval,“ promluvil cizinec hlubokým, sametovým hlasem, v němž bylo možno vycítit náznak skrytého úsměvu, „nemusíte mít obavu, hospodáři. Vy se ho, jak vidím, rád zbavíte – a já zrovna potřebuji malého pomocníka. Peněz mám dost a je bohužel postarat se o sirotka. Nemám pravdu?“

„Mno,“ zavrčel sedlák, „jenže jeho výživa mě, milej pane, něco stála. Nevěřil byste, co toho takovej střízlík sežere. A taky jsem mu dal kazajku a boty na zimu...“ Rázem zmlkl, když v cizincově ruce spatřil slibně chřestící měšec.

„Za kolik ho prodáte?“ řekl Černý pán úsečně a v tónu jeho hlasu najednou zaznělo něco mrazi-

vého. Pootočil se a pruh světla z protějšího okna padl na jeho tvář.

Pasáček si musel zacpat ústa, aby nevykřikl. Mráz mu přejel po zádech a zuby se mu rozjektaly hrůzou.

V rysech tváře tajemného Černého pána rozeznal naprosto jednoznačně podobu vysušeného fexta z kotýzské jeskyně!

II.

Pasáček Matěj zděšeně prchal od vesnice, kde strávil sice neradostné, ale přesto poměrně bezpečné dětství. Bití a ústrky mu teď připadaly jako zlaté časy v porovnání s bezejmennou hrůzou, která se před ním otvírá. Jak jen mohl v omámení vidinou pokladu zapomenout na tak důležitou věc, zdůrazňovanou ve všech strašidelných historkách o fextech: nezničitelný mrtvý si vždycky přijde pro to, co mu bylo sebráno! Nesnese, aby byl okraden, aby byl něčeho zbaven třeba jen omylem. Cožpak v sousední vsi nezešílel hrobník, jemuž fext noc co noc kvílel pod okny: „Vrať mi moji kost!“ Ani zahozením předmětu se člověk nezbaví vytrvalého pronásledovatele. Řešení by tu bylo: vrátit se do tajné sluje a zavěsit klíč zpátky na krk mrtvého. Ale kde k tomu vzít odvahu?

Určitě bych ten vchod podruhé nenašel, ujišťoval se pasáček, je vidět jen při zvláštním předbouřkovém světle. Možná se otvírá jen jednou za sto let, a ta chvíle už minula. A kromě toho: cožpak na vlastní uši neslyšel, že ten Černý nežádá jen klíč, ale přímo jeho, Matěje? Nelitoval by za něj zlatáků! Proč? Chce ho jis-

tě krutě ztrestat za opovážlivost. Tady už nic nepomůže, nezbyvá než utíkat, prchat co nejdál, zmást stopu, přežít dnešní noc, dočkat se spásného světla – a pak, za bílého dne, se vrátit pro poklad. Odemčením truhlice bude fextova moc zlomena, to je víc než jisté.

U záhadných bytostí, jako jsou fextové, skalníci, skřítkci, divoženky a podobná havěť, sice není nikdy nic jisté, jenže nebohý pasáček se potřeboval držet alespoň nějaké naděje.

Pustil se na opačnou stranu, pryč z dosahu nebezpečných slují Kotýzu. Vyhnul se úvozu, jímž sestupovala do vsi blátivá cesta, a vydrápal se na kamenitou stráň zvanou Draha, k temnému cípu lesa, který tu svým výběžkem sahal až ke stodolám statků. Měsíc nesvítíl a míhavý odlesk hvězd nestačil, aby prozářil stíny kopců a starých stromů. Noční les pohltil pasáčka jako hluboká studna, jako tisíci-ruký tvor, žijící vlastním, skrytým životem. Matěj si byl vědom hrůz číhajících v hloubi lesních hvozdu, ale strach z fexta ho popoháněl. Zadržán vběhl do hustého mlází, prodral se jím a ocitl se ve velbné katedrále, kde silné kmeny staletých velikánů podpíraly klenbu utopenou v temnotě. Nahoře se míhaly modravé jiskřičky: možná světlušky a možná lucerničky stromových mužíčků.

Klopýtl o zákeřně nastavený kořen. Vzápětí pod jeho chodidlem praskla suchá větev. Křupnu-

tí se rozlehlo stíněným lesním tichem jako rána z muškety. Pasáček se úzkostlivě ohlédl: snad tím rámusem, proboha, nevzbudil něco dřímajícího v houští! Tušil, že les ho pozoruje; zaslechl chvatný šepot listí, větve se rozhýbaly, dotýkaly se vzrušeně jedna druhé a předávaná zpráva se nesla od stromu ke stromu, pořád dál do nitra lesa.

Znovu se ohlédl. Pocit, že má něco nebo někoho za zády, byl stále silnější. Nesmím se ohlížet, přesvědčoval sám sebe, čím víc se člověk ohlíží, tím je to horší! Zatał zuby a rozběhl se po stoupajícím hřebeni. Strnul, když se ve světlejším průseku, přímo na hřebenové pěšince, vztyčila proti němu nahrbená, bělavá postava. Lesní stařena!

Rychle plivl před sebe přes zkřížené prsty levé ruky. Ustoupila? Ne, stojí tam dál, čeká na něj! Pasáček raději uhnul z pěšiny a pustil se dolů prudkým svahem. Hlavně se neohlížet! Nevydržel to a přece se ohlédl. Zjistil, že stařena mezitím popošla o hodný kus kupředu.

„Hloupost,“ řekl najednou nahlas a přišlo mu to k smíchu, protože teď jasně viděl, že je to jen bělavá skalka, špičatý kámen poblíž cesty. Vtom mu ujela noha a sjel po zadku srázem dolů. Ani nestačil vykřiknout, a už se kutálel v hustém podrostu na dně rokle, kde to páchlo houbami a tlením. Mohutné listy kapradin se nad ním rozkývaly a zasypaly ho

sprškou studených krůpějí. Nedaleko něco polekaně vykviklo a do všech stran se vzdalovalo cupitání mnoha drobných nožek.

„Nezlobte se, skřítkové,“ šeptal vystrašeně pasáček, „nechtěl jsem vás polekat. Já opravdu nerad.“

Dral se po čtyřech ven, rozhrnoval kapradí, všechno tu bylo slizce měkké a vlhké. Odporné a nebezpečné místo! Cestu mu zatarasil ztrouchnivělý padlý strom, vztahoval k němu pokroucené pařáty, z nichž visely dlouhé vousy lišejníků. Matěj zrovna hledal, kudy by tu překážku přešel, když vtom ze tmy za vývratem zazářily okrouhlé, obrovské, nehybné oči. Plály zlým zeleným ohněm.

Matěj vyjekl, vrhl se zpátky, ale něco ho zezadu chytilo a pevně drželo. Začal se zmítat, šílený strachem, křuplo to a halena, která se mu zřejmě zachytila o zlomený pahýl větve, se roztrhla. Neohlížel se a prchal, hnal se bez dechu houštinami, desetkrát upadl a opět vstal, les mu podrážel nohy, chňapal po něm, snažil se ho zadržet. Pasáček statečně bojoval s neviditelným nepřítelem a přitom tiskl dlaň ke klíči ze strachu, aby nepřišel o svůj jediný poklad.

Nenadále se před ním otevřela mýtina, kde nad vysokou trávou zvolna putovaly šedé chuchvalce mlhy. Stádo pasoucích se srnek polekaně zvedlo hlavy a pak se jedna za druhou dlouhými, pлавnými skoky vrhaly do houštin.

„Zatraceně!“ zavrčel vzteklý hluboký hlas – a pak se na krok od chlapce začala vztyčovat mohutná postava.

Pokusil se uskočit do stínu lesa, ale ruka neznámé bytosti po něm chňapla a sevřela ho ocelovým stiskem.

„Nech mě!“ ječel Matěj, „pusť mě... prosím, pusť... všechno ti vrátím, přísahám... a taky... ještě černou slepici ti přinesu, opravdu... napiješ se krve. Její krev je dobrá, lepší než moje, o moc lepší...“

„Co blázníš?“ zatřásl s ním tajemné lesní zjevení. „Copak mě nepoznáváš?“

Pasáček popadl dech, zmlkl, popotáhl nosem a otřel si slzy. Hlas přízraku zněl až příliš lidsky. Ucítil povědomou vůni kouře, kterým čpěl medvědí kožich halící toho člověka.

Vždyť je to uhlíř Konrád z Pařezin pod Koukolovou horou!

„Copak hledáš v lese tak pozdě na noc, Matěji?“

Pasáček mlčel, nenapadala ho žádná uspokojivá odpověď.

„Jak myslíš,“ ušklíbl se uhlíř. „Je to tvé tajemství, tak si ho nech pro sebe.“

Sehnul se a z trávy zvedl starodávný samostříl. V natažené těživě vězel připravený šíp. Tichá zbraň, uvědomil si Matěj. I uhlíř ví, že v nočním lese není radno dělat rámus.

Konrád vykročil přes mýtinu. Po několika krocích se zastavil a ohlédl se. „Tak co je? Jdeš, nebo nejdeš?“

Pasáček nejistě přešlápl. Znal Konráda dobře, sedlák ho za ním často posílal s trakařem pro dřevěné uhlí. Pamatoval si ho jako tajemnou postavu, pohybující se v neustálém kouři milířů; takhle asi vypadá čert, příkládající v pekle pod kotle s úpějíci dušemi. Uhlířovy drsné žerty často uváděly chlapce do rozpaků: jednou mu umouněnými dlaněmi začernil tváře, podruhé mu jakoby nic se slovy „podrž to“ položil na dlaň žhavý uhlík... Kam ho zve teď? Není v tom nějaká zrada?

„Utekl jsi tomu vydřiduchovi, co?“ houkl uhlíř. „Jen se přiznej! Řekni, že jsem na to kápnul! Mlčíš? I to je odpověď. Neboj se. Já být na tvém místě, udělal bych to už dávno. Jen pojď, dneska se můžeš vyspat u mě, krajíček chleba se tam vždycky najde. A možná,“ spiklenecky přimhouřil oko, „i kousek šťavnatého masa.“

Matěj jen nasucho polknul.

„Ale zítra musíš jít dál, rozumíš? Ne že bych tě nechtěl nechat u sebe, ale znáš lidi... Někdo ze vsi tě zahlídne a hned to za tepla donese sedlákoví. Nerad bych měl nepříjemnosti, vrchnost jen čeká, aby mě mohla skřípnout.“

Matěj se usmál a pokročil k uhlíři. „Já... třeba bych mohl... jestli chcete... pomůžu vám to nést,“ a nesměle se konečky prstů dotkl pažby samostřílu.

„To je nebezpečná hračka, chlapče. Vezmi raději tohle,“ ukázal uhlíř pod jeden z keřů na protější straně mýtiny.

Ležel tam dost velký pytel. Pasáček si všiml lepivé skvrny, která prosakovala skrz hrubou pytlovinu; ve svitu hvězd se zdála černá, ale jistě bude červená.

„Měl jste dobrý lov?“

„Pst!“ přiložil uhlíř ukazovák výstražně na ústa.

Matěj se víc neptal a hodil si pytel přes rameno. Musel popoběhnout, aby dohnal Konráda, který už rázoval dlouhými kroky po úzké, sotva znatelné pěšině, nořící se do březového mláží.

Mlha houstla; třásně a krajky par se svíjely a proplétaly huňatými větvemi v pomalém, zlověstném tanci.

„To nám ještě chybělo,“ mručel v chůzi uhlíř, „rusalky perou prádlo. Přidej, hochu, neloudej se! Rád bych byl za Mrtvým luhem dřív, než cesta na dobro zmizí v tomhle studeném mléce.“

Matěj dělal, co mohl, ale ten pytel jako by byl čím dál těžší.

Překonali další hřeben a pod nohama se jim rozvěřelo široké údolí, v němž se zvlněné moře stromů zvolna potápělo do beztvaré, šedivé nicoty. Nepůsobilo to příliš povzbudivě a pasáček tázavě vzhlédl k uhlíři, který stál na pokraji srázu a napínal oči do mlhy. Co tam chce vidět? On si opravdu troufá sestoupit dolů? O Mrtvém luhu, obklopujícím lesní rybník Čertovák, se vyprávělo dost děsivých příběhů na to, aby se mu zdaleka vyhnul každý, komu je život milý. Jako na potvrzení jeho obav zazněl pojednou odněkud z údolí chraplavý nárek: táhlý, hýkavý řev, tón, který stoupal a klesal a pak skončil tak náhle, jako začal.

„To byl hejkal, vidíte?“ vydechl Matěj a popošel ještě blíž k uhlíři. Jeho přítomnost v něm vzbuzovala pocit bezpečí, i když si nebyl jistý, co by si uhlíř i se svými mohutnými svaly počal proti potměšilému lesnímu duchovi.

„Kdo ví,“ řekl Konrád mnohoznačně, pozvedl samostříl a uvolnil pojistku. Teď stačilo jen zmáčknot spoušť, aby tětíva vymrštila smrtící šíp. On chce doopravdy střílet na hejkala? Zbláznil se snad?

Uhlíř začal pomalu sestupovat strání, kryl se ve stínech, občas se opřel o kmen stromu a obezřetně vyhlížel na sráz pod sebou. Chlapec se držel jeho příkladu, ale přece jen se neubránil tomu, aby ne-

došlápl na protivně praskající větévku či neuvolnil kamének, který se harašivě rozběhl dolů.

Uhlíř se po něm vyčítavě ohlédl a dával mu rukou znamení. Matěj strnul na místě a zatajil dech. Přímo pod sebou teď viděl, jak mezi temnými kmeny probělavá světlejší pruh. No jistě, byla to cesta, zařízlá do boku kopce a hluboko rozježděná koly těžkých selských vozů. V kolejích se olověně leskly četné kaluže.

Uprostřed cesty stála obluda. Připomínala neformný balvan, ale pasáček si dobře všiml, jak se po nekonečně dlouhé chvíli pohnula, zavěťřila směrem k nim a zafuněla. Silueta těla se protáhla do délky a nad hlavou zastříhaly nezvykle dlouhé, špičaté uši, načež tvor opět sténavě zařval.

„Tak tady máš svého hejkala,“ zašeptal uhlíř. „Je to docela obyčejný osel.“

„Co tu dělá osel uprostřed noci?“

„To by mě taky zajímalo. Víš co? Prolez strání tamhle doprava, až k tomu obrovskému dubu. To je památný strom, mezi kořeny má studánku. Možná tam bude někdo spát nebo odpočívát; někdo, kdo patří k tomu oslovi.“

„A vy?“ podíval se pasáček nedůvěřivě na uhlíře. Nechce ho vehnat do nějaké pasti?

„Já půjdu z opačné strany. Neboj se. Kdybys narazil na lotra nebo loupežníka, neujde mému šípu.“

Matěj si tak jistý nebyl. Vzpomněl si znovu na fexta a bezděky ohmatal klíč. Ne, neztratil ho, pořád se pohupuje na pevné šňůrce pod halenou. Kéž by to byl loupežník! Ale co když ten, kdo přijel na oslu, vůbec není člověk? A co když naříkající osel je naopak člověk, zakletý mocným kouzlem do této podoby? Nebude to dlouho trvat, a nočním lesem budou bloudit dva nešťastně hýkající oslové!

„Netroufáš si?“

„Ale jo,“ povzdechl si Matěj.

Odložil pytel a prosmekl se houštím. Ve tmě spíš tušil, než viděl majestátní obrovitost stromu, jehož uzlovité větve tvořily klenbu nad cestou a vystouplé kořeny se drtivou silou zatínaly hluboko do kameňité půdy. Vzduch byl plný chvění a vzrušeného šepotu listů. Na rozpraskané kůře kmene, který by stěží objali čtyři muži, byla přibita stříška ze dvou nehoblovaných prken, kryjící svatý obrázek Matky Boží. Matky s tváří tak černou, jako je země, skrze kterou dává všemu život.

Pasáčkovi se ulevilo: tohle je Dobré místo. Vzápětí však zaváhal: Dobré – ale jen pro toho, kdo nemá na svědomí žádný hřích.

U paty stromu se něco pohnulo. Shrbená postava v černé kápi klečela mezi zkroucenými hady kořenů a pomalu skláněla hlavu, až se čelem dotkla sepjatých rukou.

Modlí se, čaruje, vzývá bohy a démony. S tím nechci nic mít, pomyslel si Matěj a chtěl rychle vycouvat, jenže dub ho chytil smyčkou kořene a podtrhl mu nohu. Pasáček se s velkým lomozem skutálel přímo ke studánce.

Muž v kápi bleskurychle vyskočil, upřel vytřeštěné oči do houští, pozdvihl proti Matějovi kříž, stlučený ze dvou křivolakých klacků, a přeskakujícím hlasem zařval: „Apage satanas!“

Za mnichovými zády se ozval hlasitý, srdečný smích. Otočil se a udiveně zíral na uhlíře, přicházejícího k němu se samostřílem sklopeným k zemi. „Odstup, nečistá sílo,“ zamumlal benediktin, sáhl do záhybů kutny, vytáhl jakousi skleněnou baňku a třesoucími se prsty se marně pokoušel vyrvat zátku.

„S dovolením,“ řekl uhlíř, vzal mu lahvičku a otevřel ji. „To je svěcená voda?“ zeptal se.

Mnich pokývl. „Ze zázračného pramene,“ dodal tiše.

Konrád s úsměvem namočil v lahvičce prsty a pak jimi na své hrudi udělal znamení kříže.

Mnich si zhluboka oddechl a hned natahoval ruku po své baňce: „Vraťte to, neplýtvejte, je to vzácná tekutina!“

„Váš osel dělá příliš rámusu,“ řekl uhlíř. „Může k vám přilákat lotříky, pro které by vaše zázračná

voda a dokonce i kutna byly dobře zpeněžitelnou kořistí.“

„Nevím si s tím zvířetem rady,“ zatvářil se řeholník nešťastně. „Posedl ho ďábel, jančí a trucuje. Asi tu cítí hrůzu. Ďábel je blízko, obchází lesem, slyším jeho kroky,“ hlučně vtáhl nosem, „jen si čichněte, jak pronikavě čpí povětrí sírou.“

Matěj, který se obezřetně přibližoval, se při mni-chových slovech zachvěl.

„Ano,“ pokračoval služebník Boží rozčileně, „ďábel je dnešní noci na lovu. Hledá vhodnou duši, které se chce zmocnit dřív, než kohout zakokrhá.“

„Zatím jsme ho nepotkali,“ usmál se Konrád.

Matěj se usilovně snažil, aby mu hlasitě necvakaly zuby.

III.

Ukázalo se, že uhlíř dovede přinutit vzdorovitého osla k chůzi, a to zcela mírumilovně, bez kopanců a láteření, dokonce i bez pomoci Boží. Stačilo mu k tomu pár scvrklých pláňat, která vylovil ze své kožené brašny na opasku. Ušatec začichal, schroupal jedno a pysk se mu začal chvět chtivostí. Jakmile spatřil na nastavené dlani další, popošel za ním, jenže uhlíř také popošel, kráčel napřed a osel mu cupital v patách; smlsl druhé jablko a pak už nepřestával loudit. Pod dlouhýma ušima se mu zřejmě usadila myšlenka, že tohoto člověka, oplývajícího dobrotami, není radno pouštět z dohledu.

„Bravo!“ smál se mnich a radostně tleskal baculátýma ručkama, „kež vám to Bůh stotisíckrát splatí, ušlechtilý muži! Slibuji vám, že na vás denně vzpomenu ve svých modlitbách, neboť jste mě vyvedl ze zakletého místa. A myslím, že bych teď velice rád požehnal vašemu příbytku, ať je sebeskrovnější.“

Uhlíř na to neříkal nic, jen se tiše usmíval pod vousy a měřil cestu mílovými kroky, neustále zezadu očicháván mlsným oslem. Matěj využil situace,

nenápadně se ke zvířeti přitočil a přehodil mu přes hřbet nepříjemně těžký pytel.

Mnich nepřestával brebentit. Mlel páte přes deváté a zdálo se, že chce mluvením přehlušit svou úzkost. Občas zmlkl v půli věty a vrhl neklidný pohled na mlhu, jejíž chuchvalce stoupaly mezi polámanými pahýly stromů ze dna údolí. Některé kotouče par vtékaly až na cestu, obklopile poutníky vlhkým sevřením a vydechly na ně odporný pach bahna, hniloby a tlení; byl to pozdrav Mrtvého luhu, jehož hranici překročili u dubu Černé Matky.

Pasáček nespouštěl oči z mnicha; jako většina vesničanů věřil v nadpřirozené schopnosti mužů, kteří žijí zbožným životem a jsou v důvěrném styku s mocnými silami dobra. Pomyslel si: řeholník možná cítí blízkost fexta, který jde po mé stopě. Neměl bych se mu svěřit? Neochránil by mě silou své modlitby a tou zázračnou vodičkou v průhledné nádobě? Svěcená voda určitě zahání zlé duchy, ale pasáček si nemohl vzpomenout, co dělá s fextem – a navíc s fextem, který je v právu, protože byl okraden.

Najednou se mu mnich, a nejen on, ale i osel a uhlíř, ztratili v bělavém prázdnu. Sevřela ho tíseň.

„Kde jste?“ vykřikl. Jeho hlas zněl podivně dutě a zahlušeně.